

Az oktatás korproblémái

Tanítói, nevelői tevékenységünk során gyakran szembesülünk problémákkal és kihívásokkal. De nemcsak a diákoknak és tanároknak vannak nehézségeik, maga az oktatási rendszer is problémákkal küzd, megválaszolandó kérdésekkel néz szembe. Ezekről az aktuális kérdésekről, korproblémákról ad bővebb felvilágosítást az a konferenciakötet, amely Hunyady György, Csapó Benő, Pusztai Gabriella és Szivák Judit szerkesztésében jelent meg.

A kötet az előadások nagyobb egységeit közrefogva rövid és velős rezüméket kínál az olvasóknak, ezáltal a rendezvény tematikus váza könnyen áttekinthetővé válik. Emellett e struktúra arra is alkalmas, hogy a három egyetem (DE, ELTE, SZTE) által szervezett, különálló szakmai napokról is részletes képet nyújtson. A következőkben – a teljesség igénye nélkül – ismertetem néhány fejezet tartalmát.

A Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézetének munkatársai figyelemfelkeltő tanulmányban vizsgálják az oktatás fejlesztésének kérdéseit. Az oktatás modernizálását a neveléstudomány fejlődése mellett a gazdasági tényezők, valamint a kutatás-fejlesztési és képzési komponensek is meghatározzák. Csapó Benő, Csikos Csaba, Korom Erzsébet, Molnár Gyöngyvér és Vidákovich Tibor megfogalmazása szerint „az oktatásba fektetett pénz mind az egyén, mind pedig a társadalom számára sokszorosan megtérül.” (68.). Mindemellett a tanulás az egyéni élet minőségére és a társadalmi fejlődés humán és kulturális dimenzióira is pozitív hatást gyakorol. A tanulmány egyik alfejezete a kora gyermekkor és az esélyegyenlőség kapcsolatát vizsgálja. Szerzői fontosnak tartják a kora gyermekkor tanulmányozását, az olvasási és a matematikai előképességek iskolai tanulást megelőző fejlődésének és fejlesztésének, az óvodából iskolába való átmenetnek és az első iskolai

éveknek a vizsgálatát. Bebizonyosodott, hogy „az oktatási eredmények javításának egyik legfőbb lehetősége a hátrányos helyzetű családok gyermekeinek hatékonyabb tanítása, fejlesztése” (76.).

Gordon Györi János nemcsak hazai, hanem nemzetközi viszonylatban is megvizsgálja a tanulók közti különbségek és esélyegyenlőtlenségek tényezőit, majd nemzetközi tudás- és esélyteremtő modelleket ismertet. Szerinte az oktatásban megjelenő esélyegyenlőtlenségek legfontosabb okozói a szocioökonómiai státusbeli különbségek. Ezek hatása a származástól és a pszichés állapottól függően nem feltétlenül a várakozások szerint alakul. Szerinte három stratégia segítheti az oktatásbeli esélyegyenlőtlenségek kiigazítását: az érintett személyek vagy csoportok speciális támogatása, a pozitív diszkrimináció és a megerősítés. Azonban az esélyegyenlőségi támogatásra szorulókat nehéz felismerni, és az egyes modellek sem tudnak minden problémára megoldást nyújtani.

Chrappán Magdolna fontos kérdéseket vet fel a természettudományos tárgyak vizsgálatával kapcsolatban. Hazánkban és nemzetközi viszonylatban is szembetűnő, hogy a természettudományos tárgyak népszerűsége csökken. Sajnos a társas közeg inspiráló hatása kevésbé érvényesül a közvélemény-kutatásokban részt vevő középiskolás tanulók esetében. Ennek következménye lehet az, hogy a tanulóknak „magányos birkózás” (163.) útján

kell elsajátítaniuk a természettudományos ismeretanyagot. Emellett nem ismerik meg a társas tanulásban való hatékony részvétel módját sem. Az effajta motiváció hiánya vélhetően a hagyományos, tradicionális természettudományos oktatás hozadéka. A megoldáskeresésben hatékony eszköz lehet a természettudományos ismeretek érdekes és szórakoztató módon való átadása és elsajátítása, amely „roppant csábító erő, különösen a nem érdeklődő vagy épp önértékelési problémával küzdő egyének, csoportok számára” (164.).

Pásztor Attila tanulmányában a technológialapú mérések alkalmazási lehetőségeit, a tanulói szintű visszacsatolás és fejlesztés pedagógiai gyakorlatban való megvalósulását elemzi. A rendszerelmélet értelmében a rendszer önfejlesztő képességeinek meglétét és a rendelkezésre álló információk részletességét a pozitív hatások elérése érdekében alapvető fontosságú tényezőknek tartja. A részletes információszerezés elengedhetetlen feltétele a mérések megvalósítása. A mérések fontos szerepet játszhatnak a tanulók felé irányuló visszacsatolásban, mely „rendkívül fontos szempont az osztálytermi és ezen belül a tanulói szint fejlesztésénél. Ahhoz, hogy minél hatékonyabban irányíthassuk a tanítási-tanulási folyamatokat, hogy minél eredményesebben segíthessük a tanulók képességeinek kibontakozását, személyiségük fejlődését, elengedhetetlen a gyors és adekvát visszacsatolási körök megléte.” (204.)

A tanuló kompetenciáinak és személyiségének megismerése után, egy diagnózis elkészítését követően, meg lehet tervezni azokat az egyéni pedagógiai beavatkozásokat, amelyek meghozhatják a várható leghatékonyabb eredménnyel szolgáló változást. Később egy újabb mérést követően tudjuk figyelemmel kísérni a változásokat és a pedagógiai beavatkozások esetleges eredményességét vagy sikertelenségét. A tanulmány szerző abban látja az adaptív tesztelés pozitív hozadékát, hogy a mérési módszer lehetőséget biztosít arra, hogy minden tanuló a maga képességeinek megfelelő feladatokkal foglalkozzon. A technológialapú tesztek alapvető

Podráczky Judit a kisgyermekkor és a társadalmi esélyek korrekciójának kérdéseit állítja fókuszba. A kisgyermekkor hatása és a gyermeket körülvevő körülmények életre szóló hatással bírnak. Fontos, hogy a korai gyermekkorban intervencióban helyet kapjon a prevenció. Az intézményhálózat minden gyermekre igyekszik figyelmet fordítani, ám leginkább a speciális támogatást igénylő csoportokra koncentrál, melyek közé a „fejlődési rizikóval született, sérült, eltérő vagy megkésett fejlődésű, fogyatékos, krónikus beteg; pszichés fejlődés szempontjából veszélyeztetett; szociálisan hátrányos helyzetű; kiemelten tehetséges” gyermekeket és családjaikat sorolják (218.). A rendszer hatékony működését több tényező is gátolja. A szerző a szakemberhiány mellett arról is említést tesz, hogy az adminisztráció fejlesztése és a hátrányos helyzetű térségekben való megvalósítása mellett a gyermek szüleinek helyzetére és környezetére is ügyelni kell. Elengedhetetlenül fontos a szülők támogatása, a szülői kompetenciák erősítése, énhatékonyosságuk növelése, a gyermek fejlődését elősegítő környezet és stimuláció szülők általi biztosításának segítése.

változást hoznak a hagyományos mérésekhez képest. A pedagógusok az így szerzett visszacsatolást a tanórákon közvetlenül hasznosítani tudják, és le tudják fektetni a differenciált oktatás alapjait. Ennek következtében a visszacsatolás eredménye a tanulók számára is elérhetővé és megismerhetővé válik. A technológiai eszközök használata a kutatás szempontjából is meghatározó előrelépéseket eredményez, hiszen a megszerzett kutatási eredmények feldolgozhatók, rendszerezhetők, és alapjai lehetnek a későbbi vizsgálatoknak.

Podráczky Judit a kisgyermekkor és a társadalmi esélyek korrekciójának kérdéseit állítja fókuszba. A kisgyermekkor hatása és a gyermeket körülvevő körülmények életre szóló hatással bírnak. Fontos, hogy a korai gyermekkorban intervencióban helyet kapjon a prevenció. Az intézményhálózat minden gyermekre igyekszik figyelmet fordítani, ám leginkább a speciális támogatást igénylő csoportokra koncentrál, melyek közé a „fejlődési rizikóval született, sérült, eltérő vagy megkésett fejlődésű, fogyatékos, krónikus beteg; pszichés fejlődés szempontjából veszélyeztetett; szociálisan hátrányos helyzetű; kiemelten tehetséges” gyermekeket és családjaikat sorolják (218.). A rendszer hatékony működését több tényező is gátolja. A szerző a szakemberhiány mellett arról is említést tesz, hogy az adminisztráció fejlesztése és a hátrányos helyzetű térségekben való megvalósítása mellett a gyermek szüleinek helyzetére és környezetére is ügyelni kell. Elengedhetetlenül fontos a szülők támogatása, a szülői kompetenciák erősítése, énhatékonyaságuk növelése, a gyermek fejlődését elősegítő környezet és stimuláció szülők általi biztosításának

segítése. A kutató jól áttekinthető összegzést ad a társadalmi esélyek korrekcióját célzó törekvésekhez szükséges tényezőkről.

Felvinczi Katalin tanulmányában átfogó tájékoztatást kínál az iskolát segítő szolgáltatásokról és a segítő személyek feladatairól. A pedagógusok munkájuk során számos problémával találkoznak, többek között viselkedési, egészségi állapotot befolyásoló és magatartással összefüggő problémákkal, zavarokkal. Ezek megoldását a segítő foglalkozású szakemberek, az iskolapszichológusok, a pedagógiai asszisztensek és az iskolai szociális munkások támogathatják. Ugyanakkor az oktatáspolitikai számos megoldással adós még, így például a pedagógusok segítő szakemberek általi tehermentesítésével és a szakemberek közötti kooperáció erősítésével.

A kötetben szereplő előadások, kutatási eredmények naprakészek, olyan fontos és aktuális problémákkal foglalkoznak, amelyek megjelenésével és hatásaival széles körben találkozhatunk a mindennapi oktatás során. A felvonultatott kutatási témák az óvodásoktól az egyetemistákig terjednek. A könyv segítségével nemcsak a hazai, hanem a nemzetközi viszonyokba is betekintést nyerhetünk számos területen.

Hunyady György, Csapó Benő, Pusztai Gabriella & Szivák Judit (2017, szerk.). *Az oktatás korproblémái*, Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.

Koi Ágnes

egyetemi hallgató
Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar